

mondig

lijf

doops
gezinden

voor in de agenda

De komende jaren gaat er nogal wat gebeuren in de doopsgezinde wereld. Er komen bijzondere bijeenkomsten aan, waarvan de data inmiddels bekend zijn.

>> Volgend jaar Hemelvaartsdag, 29 mei 2025, vieren we 500 jaar anabaptisme in het Zwitserse Zürich. De organisatie is in handen van Mennonite World Conference.

>> Na een eerste succesvolle editie afgelopen juni zal de volgende **Mondig op Zondag op zondag 28 september 2025** plaatsvinden.

Mondig op Zondag is dé dag voor alle Nederlandse doopsgezinden. Een dag vol ontmoeting, verdieping en samen vieren.

>> In 2026 zal er geen *Mondig op Zondag* worden georganiseerd, vanwege de **MERK**, de Europese doopsgezinde conferentie *Mennonitische Europäische Regional-Konferenz*. Deze zal van **14 t/m 17 mei 2026** plaatsvinden in De Rijtuigenloods in Amersfoort. Dit is de kans om Europese broeders en zusters te ontmoeten, met elkaar van gedachten te wisselen en met elkaar te vieren.

>> In 2027 zal **Mondig op Zondag op zondag 13 juni** worden gehouden.

Zet deze data alvast in uw agenda.

Houd voor meer informatie omtrent deze evenementen de website (doopsgezinden.nl), de nieuwsbrief en *Mondig in de gaten!*

advertentie

Hierbij geven wij kennis van het overlijden van onze lieve, nuchtere en praktische vrouw, (schoon)moeder, grootmoeder en (schoon)zuster

Geertje Neeltje de Vries-Hoekema

* Hallum † Leiderdorp
14 augustus 1940 7 september 2024

Wim de Vries

Anne en Bert van der Ham-de Vries
Jelle
Hidde

Paul de Vries en Annelies Slingerland

Alle en Aukje Hoekema-Norel

Gabe Hoekema en Rita Snaterse

Op 18 september hebben familie en vrienden afscheid van Geertje genomen in het crematorium Rhijnhof te Leiden.

Correspondentieadres:
Drontermeer 61 | 3825 XK Amersfoort

vooraf

'Ik moest ineens heel hard huilen.' Tegenover me zit een verliefde man. En het is wederzijds. Hij straalt aan alle kanten. 'Waarom moest je huilen', vraag ik, 'was het niet mooi en fijn?'

'Ik begreep het ook niet, eerst', vertelt hij ernstig. 'En hij ook niet. Hij schrok en ging me troosten en zich verontschuldigen. Maar ik wilde helemaal niet dat het ophield. Het voelde heel goed om aangeraakt te worden door hem. Maar toch moest ik huilen. Ik denk dat het van geluk was. Dat moet haast wel.'

Ik ken hem al jaren. Een zogenaamde buitenslaper. Elke week werd hij wel een keer uit een parkeer-garage gevist. Elke week werd hij wel genoemd in de verslagen. De straat maakt hard, maar hem niet. Hij was heel kwetsbaar. Stil en teruggetrokken. De verslagen noemden hem bijna altijd een slachtoffer. Hij werd vaak gewond gevonden. Geslagen, beroofd, soms verkracht. Dan lag hij volledig verdoofd van drugs en drank, vol blauwe plekken, naakt in een goot.

Aangifte kwam er nooit van, hoezeer we het ook probeerden. Hij wilde het niet, want vaak liet hij het gebeuren, de verkrachtingen. Hij moest z'n spul ergens van betalen. En als je geen geld hebt is je lichaam het enige dat je hebt. Opvang hield hij nooit lang vol, hoeveel instanties er ook mee bezig waren.

'Ik begreep het eigenlijk pas net, toen ik hier even zat en kon nadenken. Ik heb jaren niet geweten dat mijn lijf bij mij hoorde. Ik zette het gevoel uit. Ik voelde het niet omdat ik het niet wilde voelen, denk ik.' 'Weet hij dat ook?' vraag ik.

'Nee, hij is vanmorgen uiteindelijk wegegaan. Hij liet me met rust, wilde me ruimte geven. Maar we appen de hele tijd. En als ik zo hier wegga, ga ik naar hem. Want ik wil bij hem zijn en dat hij mijn armen streelt. Nu mijn lijf weer van mij is wil ik dat voelen.'

'Wat doe je hier nog dan, ga!' Hij kijkt me aan, springt op en stormt het pand uit. 'Ja, ik ga. Ik ga weer voelen!'

Kalle Brüsewitz
Coördinator communicatie | kalle.bruesewitz@ads.nl

inhoud

- 4** Keurslijf of keuzelijf
Mathilde van Dijk over gender en christendom
- 10** Kinderpardon
Verontwaardigd tot op het bot
- 18** Gebedshoudingen
Laat ons lijfelijk bidden
- 24** Het zinnelijke lijf
Fulco van Hulst over christendom en seksualiteit

en verder...

- 7 firma de hoop
- 20 honderd jaar Mennorode
- 8 ondertussen op Lesbos
- Plek van verbinding
- 12 erfgoed
- 22 bijbel
- Avondmaalsstel in Kirgizië
- Dit is mijn lichaam
- 13 DHK
- 26 beperkt zijn of beperkt worden
- 14 media & cultuur
- Leven met een beperking
- 16 colofon
- 28 column – Henk Stenvers
- 17 collecten
- Bidden met je voeten

‘Maakbaarheid
wordt de nieuwe norm’

Keurslijf of Keuzelijf

tekst Tea G. Rienksma

lijf

‘Groeïende weerstand
tegen de lhbtq+ -gemeenschap’

zwarte vrouwen en zij kozen op dat moment niet voor hun vrouwelijke identiteit en solidariteit met de vermoorde vrouw, maar voor hun zwart-zijn. Ze verklaarden Simpson onschuldig. Ze hechtten geloof aan het verweer van de verdediging dat de politie in Los Angeles hem ‘geframed’ had. Die politie had de naam racistisch te zijn.’

Gender, lichaam en lichamelijke en het christendom – hoe ziet die relatie eruit?

Mathilde: ‘Hoe wij in onze cultuur naar het lichaam, lichamelijke en gender kijken is beslist sterk bepaald door het christendom en natuurlijk de bijbel, en door interpretaties van bijbelteksten door de eeuwen heen. Het lichaam is geschapen door God en dus goed. Het gaat erom wat je ermee doet. Christus leed fysiek om ons uit de zonde te verlossen. In de katholieke liturgie werd en wordt nog steeds in de eucharistie het lichaam en het bloed van Jezus als sacrament geheiligd. Bij de christelijke mystici zie je hoe sommigen Christus wilden navolgen door zelf lichamelijk te lijden, of zelfs het lijden zochten in het vervolgd worden. Een goed voorbeeld hiervan is Lidwina van Schiedam die rond 1400 leefde. Ze viel op het ijs, brak een rib en werd vervolgens de rest van haar leven ziek. Ze kreeg ellendige wonden en was aanvankelijk boos op God. De pastoor deed haar echter inzien dat ze net als Christus haar lijden geduldig moest dragen. Vervolgens kreeg ze visioenen en kon ze andere mensen helpen, en zo dus door haar lichamelijk lijden dienstbaar zijn.’

Een moderner voorbeeld is de Franse filosofe Simone Weil (1909–1943). Zij koos voor net zo'n erbarmelijk leven als de Franse arbeiders en ging daaraan ten onder. Zij wordt beschouwd als een van de moderne mystici. Nu wordt zij dus weliswaar als een belangrijke mystica gezien, maar de kerkvader Augustinus leerde dat wij na de zondeval geneigd zijn tot zonde. Dat betekent dat we onze geest moeten opvoeden om het lichaam op een goede manier te gebruiken. Volgens hem was dat alleen mogelijk als God ons Zijn genade schonk. Vooral vrouwen werden als moreel zwakker

Heeft het christendom
iets te zeggen over de heden-
daagse genderdiscussie?

Een gesprek met dr. Mathilde van Dijk,
universitair docent geschiedenis van
het christendom en genderstudies aan
de Rijksuniversiteit Groningen.

Het is een warme zomerdag. In de stad zitten de terrasjes vol met jonge mensen. Een nieuwe lichter student is aangekomen. Gebruinde lijven in luchtige kledij. Op weg naar dr. Mathilde van Dijk vraag ik mij af waar deze jonge mensen mee bezig zijn als het om hun identiteit gaat. Ze lijken allemaal erg op elkaar wat uiterlijk betreft, maar dat is maar een beeld. Doe ik onwillekeurig aan ‘framing’ door ze automatisch in te delen in jonge mannen en jonge vrouwen? Wie zijn eigenlijk hun identificatie-modellen?

Mathilde zegt later in ons gesprek over de jonge studenten die haar colleges volgen: ‘Ik zie bij deze jonge mensen dat ze erg bezig zijn met het kiezen

van hun identiteit. Het is niet meer eenduidig man of vrouw. Bovendien gaat het bij verschillen en het bepalen van de identiteit niet meer alleen om sekse, maar ook om andere eigenschappen zoals etniciteit, sociale klasse, seksuele voorkeur enzovoort. Er is een grote diversiteit aan genderrollen en een meer vloeïende identiteit, gekoppeld aan bepaalde rollen of situaties.

Een mooi voorbeeld is de rechtszaak van de beroemde Afro-Amerikaanse voetballer O.J. Simpson. Hij werd beschuldigd van de moord op zijn witte ex-vrouw en een toevallige bezoeker. De verwachting was dat de jury, die vooral uit vrouwen bestond, Simpson schuldig zou verklaren. Echter, in de jury zaten vooral

‘In geslachtsbepalende chromosomen zit veel variatie’

gezien; zij waren niet zo goed in het temmen van hun geest en dus ook niet van het lichaam.’

De Amerikaanse filosoof Judith Butler, officieel geregistreerd als non-binair, houdt zich al jaren bezig met nadenken over gender en haar verzet tegen het opgesloten worden in een hokje.

Ze gebruikt als voornaamwoord voor zichzelf ‘hun’ of ‘hen’, om daarmee erkenning te krijgen voor wie ‘hen’ is. Taal doet ertoe, taal schept werkelijkheid. Ze bouwt voort op de opvattingen van Simone de Beauvoir, die in haar boek *De Tweede Sexe* schrijft: ‘Je wordt niet als vrouw geboren, maar als vrouw gemaakt.’ Voor Butler gaat dat niet ver genoeg, want is dan een vrouw iemand die geen man is? Voor haar gaat het erom te laten zien dat er vele mogelijkheden van gender zijn.

Mathilde: ‘Inmiddels heeft wetenschappelijk onderzoek in de genetica aangetoond dat in geslachtsbepalende chromosomen heel veel variatie zit. Er is niet alleen XY, jongetje, en XX, meisje. Er is een oneindige variatie van mensen met XXX, XXY, XYY enzovoort. Deze inzichten hebben bijgedragen aan de erkenning en acceptatie van diverse genderrollen en sekse-identiteit. Het verschijnsel dat sommige mannen zich zo nu en dan graag in vrouwenkleren hullen, of meisjes die ‘tomboy’ genoemd werden omdat ze zich niet als een zogenaamd meisje

gedroegen, krijgt nu een duiding. Daarmee wordt de acceptatie van een diversiteit aan sekse-identiteit groter, en wordt een simpele ‘framing’ in mannen en vrouwen met de daarbij behorende rollen lastiger.

Overigens is dit allemaal niet nieuw. In middeleeuwse hagiografie zijn er veel verhalen over meisjes die zich verkleedden als monnik en dan het klooster ingingen, vooral in het oosters christendom. Pas bij hun dood werd dan duidelijk dat zij geen mannen, maar vrouwen waren. In het verhaal wordt het vermijden van een gedwongen huwelijk als reden genoemd. Maar wat als zo’n meisje nu eigenlijk vooral graag van sekse wilde wisselen, omdat ze zich zo meer zichzelf voelde? Deze motieven komen ook in andere volksverhalen voor. Overigens zie ik ook wel een groeiende weerstand tegen de lhbtqi+ –gemeenschap. Kennelijk roept het ook onzekerheid en verwarring op in de samenleving en willen mensen vasthouden aan de tweedeling vrouwen/mannen.’

Maakbaarheid van het lichaam

Wij moderne mensen willen het lichamelijke lijden uitbannen, we worden boos, opstandig of depressief wanneer het lichaam het laat afweten. Wij verwachten dat de medische wetenschap in staat is de mankementen te repareren, te herstellen. Alles kan in principe vervangen worden. Het lichaam mag vooral niet oud, aftands, versleten zijn. De maakbaarheid wordt de nieuwe norm.

Mathilde: ‘Hoe ver gaan wij daarin? Hoe definiëren we schoonheid, wat zijn onze voorbeelden? Er zijn altijd bepaalde schoonheidsidealen geweest die van invloed zijn op hoe wij naar onszelf en ons lichaam kijken. Denk aan hoe nog tot in het begin van de 20e eeuw het korset vooral welgestelde vrouwen letterlijk in een keurslijf dwong. Met allerlei lichamelijke en psychische klachten tot gevolg. De eerste feministische golf bevrijdde de vrouwen uit het korset. Mij valt de botox in beroemde gezichten op. Vooral in Amerikaanse films, maar ook in games, zijn zowel de vrouwen als de mannen vaak gespierd, hebben ze afgetrainde lichamen en zijn ze vooral jong, sexy en stralen kracht en macht uit.’

Kortom, wat is nu eigenlijk een mens? Een gebotoxt, gerepareerd wezen, eeuwig jong en toch altijd nog een schepsel Gods? Een wezen dat gedurende ‘hun’ leven voldoening kan vinden in een diversiteit van gender-identiteiten, en met de joodse filosoof Abraham Heschel kan blijven zeggen: ‘geliefd is de mens?’ <<

firma de hoop

‘Hoop is de gedurige verwachting dat een onzekere uitkomst gunstig zal blijken.’

– Wikipedia

Tegeltje

Er zijn webshops waar ze tegeltjes voor je kunnen bakken met een passende tekst.

tekst Yko van der Goot

Voor nog geen tientje, exclusief verzendkosten, heb je een tegeltje met een mooie spreuk in huis. Besteld vóór 16.00 uur, morgen aan de muur. Leuk, zo’n tegeltje, met een tekst die je leven telkens even in een prettig perspectief zet. Wel oppassen dat het geen reclameslogan wordt. Niet te clichématig en liever ook niet te lang.

Helaas roept ‘hoop’ veel vragen op en met de antwoorden kun je tegels vol schrijven. Filosofen en theologen weten er vanouds wel raad mee. Er bestaat inmiddels dan ook een web van betekenissen en interpretaties. Zo stelt filosofe Tinneke Beeckman: ‘Hoop kan verblinden, beneemt je het zicht op de wereld.’ Ze beroept zich voor haar visie op Baruch Spinoza (1632–1677). In zijn in het Latijn geschreven *Ethica* behandelde hij onder meer de ‘oorsprong en aard van de gemoedsaandoeningen’. Hoop is een aandoening. Een gevoel.

Tinneke Beeckman: ‘Spinoza schreef dat het gemoed van de mensen tussen hoop en vrees schommelt, het is een onzekerheid die bevattelijk maakt voor bijgeloof. Die het vermogen om helder te denken vermindert. Daartegenover staat de mens die niet hoopt. Die staat vrij in het leven. Nee, niet defaitistisch. Je doet wat je kunt om een situatie te verbeteren.’

Wat mensen in verwarrende tijden nodig hebben is vertrouwen, zegt ze. Bij vertrouwen is de verwachting dat een onzekere uitkomst goed uitpakt groter dan bij hoop. ‘Hoop niet, vertrouwen is beter.’

Maar ja, waar ligt de grens tussen hoop en vertrouwen? Wie maakt dat uit? Hoop kan naïef zijn, hoop kan passief zijn, vaag en misleidend ook, maar dat zegt niet alles. Barack Obama zei in 2012, nadat hij opnieuw de presidentsverkiezingen had gewonnen: ‘Ik heb altijd geloofd dat hoop datgene in ons is dat stug volhoudt, ondanks alle bewijzen van het tegendeel, dat ons iets beters te wachten staat zolang we de moed hebben ernaar te streven, ervoor te werken, ervoor te vechten.’

Ondanks alles hoopvol blijven, vertrouwen op de goede afloop en doen wat je kunt. ‘Yes, we can!’ Of, om met Kamala Harris te spreken: ‘When we fight, we win.’ Hoop is een drijfveer. Een kracht.

In de Oudheid kon je het trouwens mooi kort houden, ook zonder tegeltje. Handig – in het Latijn: *Spiro, spero*. ‘Ik adem, dus ik hoop.’ Dat kun je beter niet laten. <<

Deze rubriek gaat over hoop. Want er is al genoeg ellende. Goede hoop, maar geen valse hoop. Hoop op beter: noem het verlangen.

1 Trouw, 12 | 11 | 2023

Ondertussen... op Lesbos

Wat gebeurt er buiten het oog van de camera's met vluchtelingen?

tekst Iris Speckmann

Naast het nieuws dat onze aandacht trekt, halen andere gebeurtenissen de media nauwelijks nog. In Nederland spreken we verhit over de instroom van vluchtelingen in ons land en hoe we deze mensen moeten verwelkomen en opvangen, terwijl regeringspartijen hun het bed-bad-brood ontzeggen – wat de PKN in rake bewoordingen heeft veroordeeld.

Onlangs was 'Helen' te gast bij de ADS in Amsterdam. Helen, een pseudoniem, vertegenwoordigt een bevriende organisatie van *Community Peacemaker Teams* (CPT, voorheen *Christian Peacemaker Teams*), die zich het lot van vluchtelingen op Lesbos aantrekt. Haar organisatie stond afgelopen jaar op het collecterooster van de ADS.

Lesbos was ooit groot in het nieuws vanwege de brand in het overvolle vluchtelingenkamp Moria. Tegenwoordig haalt het wel en wee van vluchtelingen op het eiland zelden nog het nieuws. Maar gezien de ligging dichtbij Turkije zullen vluchtelingen altijd wel aan de Europese wal komen via het Griekse eiland. Dat is dus een van de fontlinies van het Europese vluchtelingenbeleid. Helen vertelt hoe de situatie daar nu is. Haar echte naam kan niet genoemd worden, omdat het verlenen van bijstand aan vluchtelingen momenteel wordt gecriminaliseerd; in Griekenland, maar ook daarbuiten.

'Er komen de laatste tijd minder vluchtelingen op het eiland, omdat het vluchtelingenbeleid sterk is veranderd. Er zijn veel *push backs*, waarbij de kustwacht mensen weer terug de zee op stuurt, zodat ze het eiland niet kunnen bereiken. We hebben gezien hoe gevaarlijk die *push backs* zijn: velen bereiken het land niet en komen om.

Er zijn momenteel ongeveer duizend vluchtelingen op Lesbos. Maar die worden, zodra ze duidelijkheid krijgen over de afwijzing of goedkeuring van hun asielaanvraag, aan hun lot overgelaten. Zodra hun status bekend wordt gemaakt, stopt de financiële ondersteuning van zeventig euro per maand. Ze moeten zichzelf zien te redden. Sommigen kiezen er dan maar voor in het kamp te blijven, waar ze in de hete zomer geen water of voedsel hebben. En zodra ze worden ontdekt worden ze eruit gezet. Sommigen gaan naar Athene, maar velen eindigen daar dakloos omdat er geen structurele vorm van ondersteuning is.'

In de toekomst wordt de situatie alleen maar grimmiger: 'Binnenkort wordt een detentiecentrum geopend, midden in het bos, op dertig kilometer van de stad. Het is een militair terrein met strenge bewakingsmaatregelen. Een van de twee complexen van dat centrum heeft een capaciteit van tienduizend mensen. Deze mensen mogen alleen tussen 8.00 uur 's ochtends en 20.00 uur 's avonds naar buiten, anders is dat nadelig voor hun asielaanvraag. Het andere complex is een uitzetcentrum waar ze in volledige gevangenschap zitten.

De bouw van deze complexen is een uitvloeisel van Europese wetgeving die recentelijk is uitgevaardigd. Je kunt dit geen vluchtelingencentra meer noemen, het zijn detentiecentra. Vluchtelingen die om welke reden dan ook hun huis en land zijn ontvlucht, worden opgesloten en gecriminaliseerd. Mensen verlaten hun huis en land uit politieke, religieuze of economische nood; ze vluchten voor oorlog, of vanwege hun seksuele oriëntatie. Hoezo zou je deze mensen van hun vrijheid mogen beroven en hen als criminelen opsluiten? Zou dat ook zomaar met Europeanen

mogen gebeuren, zonder dat iemand voor hen opkomt? Vluchtelingen zouden zich vrij moeten kunnen bewegen. Maar zodra ze aankomen worden ze vastgezet, om duidelijk te maken dat zij in de Europese Unie niet welkom zijn. En dat gebeurt zoveel mogelijk geïsoleerd, buiten het zicht, in het bos.'

Helen's voornaamste rol is het zo goed mogelijk bijstaan van mensen. Haar organisatie werkt, net als *Community Peacemaker Teams*, via het principe van waarnemerschap: als onafhankelijke getuigen toekijken, worden mensen in handen van de autoriteiten vaak beter behandeld. 'We volgen hun rechtszaak, proberen op zijn minst een deskundig advocaat voor hen te vinden. We volgen hun proces, want hun rechten worden vaak niet gerespecteerd. We proberen hun in ieder geval de káns te geven op een eerlijke rechtsgang, vooral wanneer er sprake is van onrechtvaardige beschuldigingen van daden waartoe ze door hun smokkelaars zijn gedwongen.

Als ze door de smokkelaars op een boot worden gezet, wijzen zij iemand van de groep aan die de boot moet besturen. Als deze vluchtelingen dan van boord worden gehaald, worden ze vervolgens aangeklaagd alsof zij de smokkelaars zijn. Ze krijgen dan 'levenslang': de maximale straf van twintig jaar. Meestal is er voor hen geen tolk of kundig advocaat beschikbaar. En dat terwijl de werkelijke smokkelaars in dure huizen zitten, veilig en ver weg. Voor hen is de smokkel een lucratieve handel.'

Helen merkt dat de rechtsgang door het werk van hulporganisaties zoals de hare wel wat verbetert, maar ze weet niet goed wat de toekomst zal brengen voor de vluchtelingen op Lesbos. 'We merken wel dat er wat meer aandacht wordt besteed aan de rechtsgang. Per geval wordt er wat meer tijd genomen. Tegelijkertijd is de aandacht voor de situatie van vluchtelingen op Lesbos sterk afgenomen. In het nieuws gaat het over de oorlogen, en die nemen alleen maar toe. En juist vanwege oorlogen zullen mensen naar Lesbos blijven komen! Maar het bewustzijn van wat het betekent om voor oorlog te moeten vluchten, en hoe het is om in zulke omstandigheden te worden vastgezet, neemt juist af. Ik ben wat dat betreft realistisch.

'...aangeklaagd alsof zij de smokkelaars zijn'

Als je me vraagt naar mijn hoop, dan put ik die uit de bereidheid van mensen en gemeenschappen om erover te blijven praten, zich te informeren, en met onze organisatie in verbinding te staan. Dat laat zien dat mensen zich wel degelijk bewust zijn van de situatie en bereid zijn naast vluchtelingen te blijven staan.' <<

‘Alles in mij verzette zich’

Verontwaardigd tot op het bot

‘Mijn vrouw en ik kijken altijd naar het jeugdjournaal, na het journaal voor volwassenen.’

Wij vinden het jeugdjournaal heel professioneel, echt gericht op kinderen. Ze doen dat heel goed, leggen alles duidelijk uit’, zegt Eduard Disch (79 jaar). Hij is dertig dagen in hongerstaking geweest voor het kinderpardon. Daarna moest hij om gezondheidsredenen stoppen. Maar hij heeft zijn protest weer opgepakt met een wake. Op de 56e dag van flyeren en aanwezig zijn bij het Ministerie van Asiel en Migratie, flyer ik met hem mee en vertelt hij wat hem beweegt.

‘We keken naar dat jeugdjournaal en op een gegeven moment kwam er een dertienjarig meisje voorbij: Ariana uit Oezbekistan. Althans, haar ouders komen daar vandaan. De manier waarop ze vertelde sprak mij gelijk aan. Een heel pienter en blijmoedig meisje, onschuldig, eerlijk, openhartig. Ik luisterde extra goed naar haar. Ze vertelde dat ze een paar dagen eerder met het hele gezin uit bed was getrommeld door een politieovermacht. Afgevoerd naar een detentiecentrum, een ‘aangeklede gevangenis’, zoals ze zei.

Haar verhaal deed mij denken aan wat ik 28 jaar eerder had meegeemaakt. Ik was toen directeur van een opvangcentrum in Maastricht.

Wij vingden het eerste vluchtelingengezin in Maastricht op. Vader, moeder, twee jonge kinderen uit Wit-Rusland. Door het AZC waren ze letterlijk op straat gezet – ik kon het niet geloven. Natuurlijk kregen zij gelijk opvang van ons, ondanks dat ze niks konden betalen. Omdat er kinderen bij betrokken waren ging dat vóór alles. Maar ook zij werden ’s morgens om zeven uur uit bed gelicht. En met drie politieauto’s en tien agenten afgevoerd van Maastricht naar een detentiecentrum in Rotterdam. Twee dagen later zaten ze in een vliegtuig terug naar Wit-Rusland. Dat heb ik nooit kunnen vergeten.

Ik zei tegen mijn vrouw dat er in die dertig jaar niks veranderd is. Dit kan niet, zei ik, dit is schandalig in dit beschaafde land. Ik was heilig verontwaardigd en zei: ‘Schat, ik moet iets doen. Ik heb hier weet van, ik wil niet medeschuldig zijn aan wat er gaat gebeuren.’ Alles in mij verzette zich. Toen was het even stil. En ineens, floep – waar het vandaan komt, God mag het weten – ineens kwam het bij me op: een hongerstaking!

Een hongerstaking? Even dimmen, zei ik tegen mezelf. Ik heb geleerd naar mijn gevoel te

tekst Franka Riesmeijer

luisteren, vooral naar mijn intuïtie, en daarop te vertrouwen. Toen mijn stemming wat gezakt was voelde ik dat het goed was. Het gevoel was zuiver en oprecht. Ik heb er geen nachtje over geslapen, stond half negen ’s avonds op het station. Onderweg, ter hoogte van Roermond, kreeg ik wel het Spaans benauwd, want er kwamen allerlei vragen bij me op. Ik had geen antwoorden. Ik twijfelde – moest ik niet teruggaan? Maar de kern voelde nog steeds goed, dus reed ik door naar Den Haag. Ik wist uit ervaring dat de antwoorden vanzelf wel zouden komen.

Ariana had de naam van een organisatie genoemd. Daarmee heb ik contact opgenomen. Ik vertelde dat ik tot op het bot verontwaardigd was, maar dat ik geen ervaring had met een hongerstaking. Zij konden mij niet helpen, maar kenden wel een paar mensen die dat wel konden. Een half uur later werd ik teruggebeld door een zekere Herman. De volgende ochtend dronken we koffie en zijn eerste vraag was: ‘En, wat zijn je plannen?’ Ik zei: ‘Herman, ik heb helemaal geen plannen!’

Met de hulp van Herman kreeg ik een tentje, een slaapzak, een powerbank en een klapstoel. Ik nam plaats voor het gebouw van de IND, en zo begon mijn hongerstaking. ’s Middags kreeg ik twee

keer bezoek van de politie. Die waarschuwde mij voor de mensen die hier ’s nachts rondhingen. Zo ging ik mijn eerste nacht tegemoet. Om half drie ’s nachts zaten op vijftig meter afstand tien à vijftien daklozen, drugsgebruikers, hangjongeren – alles door elkaar. Een van die jonge mannen stond op en kwam met grote passen mijn kant op. Hij hief zijn vuist maar ik zag dat hij geen kwaad in de zin had, dus gaf ik hem een boks. We keken elkaar in de ogen, en hij zei in het Engels: ‘Man, what you do there, that’s very cool!’ We hebben afgesproken dat we die oude man met rust laten. U hoeft niet bang te zijn voor ons.’ Het was oprecht en gemeend.

Herman kwam de volgende dag langs. Ook was er een groep ontstaan die zich ‘Steengroep Eduard’ noemde. ’s Ochtends, ’s middags en ’s avonds kwam iemand van die groep langs met warm water voor bouillon en om even een praatje te maken. En er was een arts geregeld: de hongerstaking moest wel medisch gevolgd worden. Elke dag had ik contact met diezelfde arts, een schat van een man. Nu, na zijn pensioen, is hij op Lampedusa in Italië om vluchtelingen te helpen. Soms moest ik een testje doen voor mijn conditie, soms moest ik bloed afgeven. Er werd echt voor me gezorgd. De laatste keer zei de arts dat hij mij moest waarschuwen dat ik een grens naderde: de fase van risico op onherstelbare schade van mijn gezondheid. Toen ben ik

gestopt. Ik ben een Bourgondiër, dus wat was de eerste biefstuk heerlijk, met champignonnetjes en lekkere donkere jus eromheen!’

Terug naar het nu. Het is druk in de straat, we maken veel contact tijdens het flyeren. De gesprekken gaan over de boodschap: over het kinderpardon. Van iemand die geen boodschap heeft aan onze boodschap, maar wel een boodschap heeft aan de boodschapper, word ik nerveus. Zo’n zestig procent van de mensen reageert niet, en daar zijn allerlei typen onder. Soms zie je op afstand al: die zal met een boog om me heen lopen, wil de confrontatie niet aangaan. Anderen, die eerst voor zich uit keken, kijken ineens naar de grond en passeren je dan. Relatief veel mensen zijn met een mobieltje bezig, om maar geen oogcontact te maken.

De mensen die je niet ontlopen en de flyer wel accepteren, nemen die soms aan zonder verder contact. Twintig procent van de mensen reageert wel, van een knik tot een gesprek. Van: ‘Oh, wat is dit?’ tot een echt geïnteresseerd gesprek, dat bijna altijd instemmend of waardierend is. Mona Keijzer loopt langs, maar dat hebben we te laat door om haar een flyer te kunnen overhandigen. Eduard vertelt over een succesvolle ontmoeting: ‘Minister-president Schoof heb ik een folder in de handen kunnen drukken. Ik ben langs de beveiligingsmensen gestapt; hij nam de flyer aan en stopte die in zijn binnenzak. Door mijn hoofd schoot: aan de goede kant, op zijn hart...’ <<

foto Franka Riesmeijer

Hoe een avondmaalsstel uit Zuid-Limburg terecht kwam in Kirgizië...

Tweede leven

Hanna Melse is erfgoedsspecialist bij Museum Catherijneconvent en coördinator van het Doopsgezind Erfgoedcentrum

In augustus 2024 bezocht een delegatie van Doopsgezind Haarlem de doopsgezinde gemeente in Tokmak, een stad in het noorden van Kirgizië. Reden van dit bezoek was de schenking van een avondmaalsstel door de Haarlemse gemeente aan die gemeente. Het ging om een bestaande, al wat oudere set, die oorspronkelijk hoorde bij de doopsgezinde gemeente in Zuid-Limburg. Via bemiddeling hebben deze voorwerpen een nieuwe bestemming gevonden bij de jonge gemeente in het verre land. Predikant Alex Noord en voorzitter Ben Timmermans maakten de reis naar Tokmak en werden daarbij vergezeld door fotografe en lid van Doopsgezind Haarlem Anke van der Meer. Zij legde de bijzondere reis van het erfgoed vast.

Het avondmaalsstel bestaat uit tachtig persoonsbekertjes, een paar dienbladen, een broodschaal en een bijbehorende doopschaal. De eenvoudig vormgegeven voorwerpen zijn gemaakt van verzilverd metaal en komen uit de Gerofabriek in Zeist. Dergelijke sets worden in meer doopsgezinde gemeenten gebruikt. De voorwerpen hebben een inscriptie: 'D.G.i.Z.L. 1940' of 'D.G.H. 1940', verwijzend naar de oorspronkelijke eigenaar en het jaar waarin ze in gebruik werden genomen. Het stel was toen een geschenk van de eerste voorzitter van de doopsgezinde gemeente in Zuid-Limburg. Deze

streekgemeente, waarvan het bestaan verbonden is met de lokale mijnbouw, had een vermaning in Heerlen aan de Laan van Hövell tot Westerflinter.

Bij de opheffing van de gemeente in Zuid-Limburg in 2022 is het avondmaalsstel in privé-beheer gekomen van de laatste voorzitter, zuster Gerrie van Luijken-Groot. Toen zij verhuisde naar Groningen ging de set mee. Op zeker moment zocht zij contact met zuster Rineke Verheus-Nieuwstraten, lid van de kunstcommissie van de ADS, over de toekomst van de voorwerpen. Bij het zoeken naar een nieuwe bestemming kon de ADS bemiddelen. Naar aanleiding van een bezoek aan Haarlem van predikanten uit de plaatsen Bisjkek, Tokmak en Osh in 2023, ontstond vervolgens het idee om de set te schenken aan de gemeente in Tokmak.

Vanuit Haarlem bestonden er al langer contacten met doopsgezinde gemeenschappen in Kirgizië en in Kazachstan. Die connectie is voortgekomen uit het vroegere werk van oud-predikant Sybout van der Meer. Hij was destijds voorzitter van de Mennonitische Umsiedler Betreuning, een hulporganisatie uit Nederland en Duitsland die zich richtte op de van oorsprong Duitse mennonieten in de voormalige Sovjet-Unie, en hun opvang in de Bondsrepubliek.

Toen het avondmaalsstel – verzonden met DHL! – was aangekomen in Tokmak, keek Anke van der Meer met interesse naar de ontvangst ervan door de plaatselijke gemeente. Zij vertelde dat voorganger Timurlan Abduldaev liet weten dat men bij de viering van het Avondmaal gewend was een grote beker rond te laten gaan, en dat deze beker in de toekomst wellicht nog weleens gebruikt zal worden, naast de nieuwe set. Tegelijkertijd gaf de predikant aan dat het vaatwerk uit Nederland voor hem en de gemeente van grote betekenis is, als teken van de onderlinge band.

Dit voorbeeld laat zien dat het vinden van een nieuwe bestemming voor erfgoed de nodige tijd en bemiddeling kan vragen, en dat de uitkomst zeer geslaagd kan zijn: de voorwerpen worden opnieuw gebruikt voor hun eigenlijke doel en hebben weer betekenis voor een geloofsgemeenschap. In dit geval blijft de inscriptie herinneren aan de kleine doopsgezinde streekgemeente die er ooit is geweest in een overwegend rooms-katholieke omgeving. <<

Heeft uw gemeente ook bijzonder erfgoed? Of heeft u overtollig erfgoed en bent u op zoek naar een herbestemming in een andere gemeente, of in een museum? Voor advies en bemiddeling kunt u contact opnemen met het nieuwe Doopsgezind Erfgoedcentrum van de ADS: erfgoedcentrum@ads.nl

De foto's van Anke van der Meer van de reis naar Kirgizië worden geëxposeerd tijdens het evenement Kunstlijn Haarlem op 2-3 november en 9-10 november 2024, in Het Pakhuis in de Peuzelaarsteeg 18, naast de vermaning.

Zuster Gerrie van Luijken-Groot (rechts) met het avondmaalsstel in haar woning, en Rineke Verheus-Nieuwstraten.

Kennis van de doperse geschiedenis leert ons vaak het heden beter begrijpen. Ook levert het soms grappige anekdotes op. Zo schrijft Th. B. Roep in 1986 over de predikant van Alkmaar:

Vieren – of niet?

'...Ds. Glasz was de eerste socialistische doopsgezinde predikant in Alkmaar ("een roze dominee met een hoge hoed"). Om die reden weigerde hij op 6 september 1898 – de eerste Koninginnedag van Nederland – de vlag uit te steken voor Wilhelmina. Het thema van zijn preek rond die dagen was 'De Heer is Koning'. Het vlagincident wekte zoveel ergernis, dat jongens en dronken mannen bij hem en een andere socialist de glazen ingooiden. Gezien zijn achternaam maakte men er grappen over en noemde hem 'de glazen vlieger'. Ds. Glasz was verder actief geheelonthouder en zette zich in tegen sociale misstanden. Samen met een andere predikant schonk hij op de Alkmaarse kermis chocolademelk...'

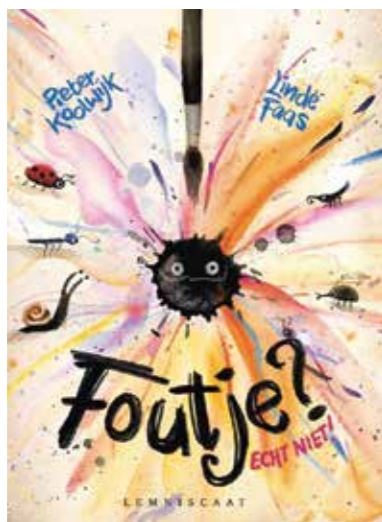
Als progressief predikant stond ds. Glasz open voor nieuwe ideeën. Zo maakte hij zich sterk voor elektrische verlichting in de kerk. En in 1908 werden op zijn initiatief, ter ere van het eeuwfeest van de 'Vereeniging van Friesche en Waterlandse gemeente', gebrandschilderde ramen in de kerk van Alkmaar aangebracht, voor die tijd niet zo gebruikelijk. <<

Ook de Doopsgezinde Historische Kring heeft iets te vieren. In november van dit jaar wordt in Leiden haar 50-jarig bestaan feestelijk herdacht. Zie dhkonline.nl

BOEK

pretvlek

Hoezo verkeerd?

Omdat ik al een tijdje een gefrustreerde peuter heb die steeds boos wordt als hij bij het kleuren een foutje maakt, bestelde ik dit boek. Ik hoopte dat het hem zou helpen om te zien dat het niet erg is als iets fout gaat. Het prentenboek *Foutje? Echt niet!* gaat dus over een foutje, een vlekje, een inktfiguurtje dat langzaam verandert in een torretje, een vogel, een vis, een fantasiefiguur – die er mag zijn. Kortom, een pretvlek. Door middel van mooie prenten laat illustratrice Linde Faas zien dat het 'foutje' alles kan worden wat hij wil zijn, of wat jij wilt dat het is. Ik vind het boek echter minder geschikt voor het doeleinde dat ik voor ogen had, omdat het 'foutje' er gelijk al is. Daardoor mis ik de connectie met het maken van foutjes, waar je dan vervolgens iets moois van kunt maken. Het boek zelf is prachtig en fantasierijk en mijn kinderen pakken het graag uit de kast. Elke bladzijde heeft een soort magische natuursfeer waar-

op veel te zien is. Van een grasveldje met allerlei kleine insectjes, een indigo onderwereld met kwallen, tot een herfstbos met paddenstoelen, egeltjes en konijnen. De laatste bladzijde is favoriet: daarop wordt een prachtige paarse nacht afgebeeld, en het 'foutje' is weer een vlek geworden. Een grote vlek met oogjes waar bomen op groeien en een klein vosje dat liefdevol naar hem kijkt. Foutje? Echt niet! Een fijne toevoeging aan je prentenboekenkast!

Anna Brüsewitz

Foutje? Echt niet! Pieter Koolwijk, illustraties Linde Faas, uitgeverij Lemniscaat, € 14,99

duurzaam

Bijbelse visie

Verwacht van dit groene theologische boek geen praktische tips of moralisme. Matthijs de Jong en Cor Hoogerwerf richten zich in *Hemels groen* op de kern: wat is de bijbelse visie op de wereld en hoe verhouden God, schepping en de mens – als een van de schepselen

– zich daarin tot elkaar? Door degelijke en toegankelijke bijbeluitleg laten de auteurs zien wat de door God geschapen ordening in de schepping is en op welk fundament God deze gebouwd heeft: gerechtigheid. Deze goddelijke orde staat haaks op de heersende wereldorde in de tijd van de bijbel, die we terugzien in de grootmachten Egypte, Assyrië, Babylonië en Rome, en die eveneens het wereldbeeld van onze tijd bepaalt. Op deze manier tonen De Jong en Hoogerwerf hoezeer de milieucrisis van nu samenhangen met imperialisme, kolonialisme en het primaat van de economie in ons denken. De auteurs verstaan echter de kunst om deze grote kwesties terug te brengen naar het dagelijks bestaan, zoals de bijbel dat ook steeds doet. De vragen achter in het boek helpen hierbij en maken het boek uitstekend geschikt om in gespreksgroepen te lezen en te bespreken. Zo kun je samen oefenen in het opnemen van het bijbelse wereldbeeld in jezelf. Groen doen is dan geen 'moeten' meer, maar een 'willen' dat van binnenuit komt. Dat maakt dat de boodschap van *Hemels groen* dieper wortelt en daardoor duurzaam beklift.

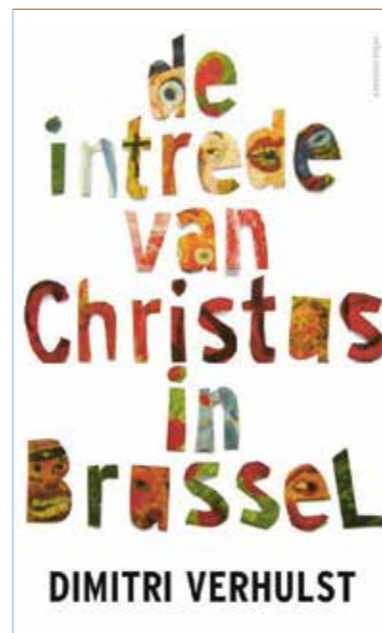
Carolien Cornelissen

Hemels groen. Nieuw licht op duurzaamheid als Bijbels thema, Matthijs de Jong en Cor Hoogerwerf, uitgeverij Nederlands-Vlaams Bijbelgenootschap, € 24,95

grootheid

Onze beste zelf

De aangekondigde komst van Jezus in Brussel zorgt ervoor dat iedereen zich anders dan 'normaal'

Blijkbaar komt Jezus het dichtst bij het soort allesoverkoepelende grootheid die ons ertoe aanzet om met z'n allen weer normaal te gaan doen. Want wat is er nodig om de mensheid haar best te laten doen om een betere wereld te realiseren? Kan alleen de terugkomst van de messias dat bewerkstelligen? Misschien moeten we daar allemaal maar eens kritisch over gaan nadenken.

Kalle Brüsewitz

De intrede van Christus in Brussel, Dimitri Verhulst, uitgeverij Contact, € 17,50

EXPOSITIE

dromen

En hopen

We leven in heftige tijden. Zoals altijd eigenlijk. Maar de wereld lijkt harder door te draaien dan ooit tevoren. Kunst heeft daar altijd een eigen plek in gehad. Hoe donkerder de tijden, hoe krachtiger de kunst. Van graffiti op het Tahrirplein in Caïro tijdens de Arabische Lente, tot de muziek van een

Oekraïens koor in New York dat net gevluht is uit de Donbass. Onrust zorgt voor kunst, en laat ons opnieuw kijken naar de wereld. Laat ons zien hoe dingen waren en waarom ze zo waren. In een onrustige wereld verlangen we terug naar de basis: oude rituelen, verhalen en folklore. Het Bonnefanten Museum brengt de tentoonstelling *Dream On* van kunstenaars die de wereld willen betoveren met een nieuwe kijk op oude verhalen en rituelen, om daarmee een antwoord proberen te verbeelden op alle onrust. De kunstenaars zoeken vanuit die basis naar een stem voor de onderdrukten en voor alles wat kwetsbaar is.

Jack of Hearts II van Hadassah Emmerich gaat over de versmelting van het vrouwelijk lichaam met bloemen en is een aanklacht tegen machtsverhoudingen binnen genders. Ali Cherri maakt beelden met modder, omdat modder één van de eerste materialen is waar kunst mee gemaakt werd, maar ook staat voor de bouw van de grootste dam in Afrika en de arbeiders daar die van modder bakstenen moesten maken. *Dream On* is al met al een veelzijdige tentoonstelling, met kunstenaars uit alle windstreken die ieder hun eigen verhaal hebben. Terwijl het overkoepelende verhaal van deze tentoonstelling gaat over hoop in bange dagen en dromen van het leven.

Kalle Brüsewitz

Dream On, Bonnefanten Museum Maastricht, te zien t/m 30 maart 2025

De druppels bij de besproken items geven de waardering van de recensent weer. Die kan uiteenlopen van één druppel (niet best), tot vijf druppels (uitstekend).

we zien elkaar op
Kerkplein

Heb jij de Kerkplein-app al?

Landelijke online ontmoetingsplek voor actieve kerkmensen

Een initiatief van
communicatiebureau De Zalige Zalm

Download nu de gratis app

Available on the
Google Play

Download on the
App Store

Uw HR en salarisadministratie eenvoudig en op orde?

Dat is onze uitdaging!

Onze software is altijd actueel en up-to-date. Binnen uw eigen portaal kunt u uw gehele salarisadministratie en alle HR-zaken (laten) verzorgen. Uw medewerkers kunnen zelf hun verlof en declaraties inbrengen. Dat scheelt u veel boekwerk! Wij werken voor kerken en doen dit zonder winstoogmerk. Ons salarisbureau heeft ruim 700 tevreden opdrachtgevers. Bent u de volgende?

Ons professionele salarisbureau ontzorgt uw kerkelijke gemeente

KKA
Administraties & Advies
SilasGroep.nl/kka
T 0342 – 41 57 80

colofon

Mondig is een uitgave van de Algemene Doopsgezinde Sociëteit (ADS) en verschijnt zes keer per jaar. Het blad wordt tegen een vrijwillige bijdrage toegezonden aan alle leden van doopsgezinde gemeenten. Vrienden en belangstellenden die het blad willen ontvangen, betalen € 40,- per jaar. U kunt zich opgeven via de contactgegevens in dit colofon. U kunt uw bijdrage overmaken op NL19 ABNA 0243 4938 86 t.n.v. Algemene Doopsgezinde Sociëteit onder vermelding van 'Mondig 2024'.

Hoofdredactie Kalle Brüsewitz
Eindredactie Marijke van Duin
Redactie Carolien Cornelissen, Yko van der Goot, André Maris en Franka Riesmeijer

Ontwerp & opmaak Susan de Loor
Kantoordeoor Haarlem
Druk GBU media | Urk
Advertenties Kalle Brüsewitz
Oplage 5.000
Papier Maxi Offset FSC-mix credit gecertificeerd
Contact redactie & advertenties Singel 454 | 1017 AW Amsterdam
020 623 09 14
communicatie@ads.nl
www.doopsgezinden.nl
Abonnement groot letter CBB 0341 565 477 of
klantenservice@cbb.nl
Het volgend nummer van *Mondig* verschijnt half december.

© ADS 2024

Ook dit jaar collecteert de ADS digitaal. Op de speciale collectepagina op de website vindt u een overzicht van de doelen van dit jaar.

Voor de collecten van november en december kunt u geld overmaken naar NL19 ABNA 0243 4938 86 t.n.v. Algemene Doopsgezinde Sociëteit Amsterdam, o.v.v. 'najaarscollecte DGS' en/of 'gemeenteondersteuning'.

Ook kunt u doneren via de speciale collectepagina op de website www.doopsgezinden.nl/collecten, te vinden door de QR-code hiernaast te scannen. QR-codes scant u met de foto-app van uw telefoon.

Als uw e-mailadres bij de ADS bekend is krijgt u een persoonlijke betaallink in uw mailbox, als vervanging van de collectebrief. Vindt u dat handig voor een volgende keer, geef dan uw e-mailadres door aan de ADS.

collectedoelen

november

Stichting Doopsgezinde Geloofsopbouw & Solidariteit

Van 1 tot 4 juni 2025 wordt in Nederland de twintigste *Believers Church Conference* gehouden. Deze conferentie biedt een mooie kans om contactpersonen uit Midden- en Zuid-Amerika uit te nodigen om naar Nederland te komen. De *Believers Church Conference* is een initiatief uit 1967 van doopsgezinden en baptisten, en focust in toenemende mate op deelname vanuit het zuidelijk halfrond. Onze geloofsgenoten uit Midden- en Zuid-Amerika hebben veel te bieden op het gebied van gemeenteopbouw, vredes-theologie en groene theologie.

Om deze conferentie mogelijk te maken, is financiële ondersteuning noodzakelijk. Met uw bijdrage hopen we vier deelnemers aan de conferentie te laten deelnemen, en verschillende ontmoetingen te organiseren.

december

Gemeenteondersteuning

Gemeenteondersteuning is veelal maatwerk. Er kan worden meegedacht over praktische vraagstukken, als: Hoe houden we deze gemeente draaiend? Hoe zorgen we dat we meer mensen in de kerk krijgen? Hoe kunnen we meer gaan samenwerken met andere gemeenten in de regio? We zijn vacant, wat nu? Onder al dit soort vragen zit vaak een diepgewortelde wens: 'We willen graag dat het doopsgezinde geluid blijft klinken in ons dorp, in onze stad, in onze regio.' Dat is een flinke verantwoordelijkheid, zeker als de gemeente, zoals zoveel gemeenten, een lange historie heeft en het aantal mensen om de gemeente te dragen en voort te zetten steeds minder wordt.

Naast praktische ondersteuning op maat, zoals het bezoeken van gemeenten en regioverbanden, bestaat gemeenteondersteuning uit het organiseren en realiseren van projecten die juist dat doopsgezinde geluid inhoudelijk versterken.

Enkele voorbeelden zijn de Doopsgezinde Studiedagen van afgelopen februari in Dopersduin, een samenwerkingsproject van het seminarium, Dopersduin en de ADS. Het thema was 'Samen leren en vieren'. In 2025 zal er een vervolg op komen. Een ander voorbeeld is *Mondig op Zondag*, afgelopen juni in Mennorode. Ook hier komt in 2025 een vervolg op.

Laat ons lijfelijk bidden

tekst

Chris Doude van Troostwijk

Zou het niet eens interessant zijn om te onderzoeken of en hoe taal samenhangt met lichamelijke expressiemogelijkheden?

Lik bedoel: worden de betekenissen van onze woorden niet bepaald door lichamelijke bewegingsopties? Voltrekt betekenisgeving zich niet allereerst lichamelijk? Eén woord kan heel verschillende betekenissen hebben. Als we die zouden kunnen herleiden tot bijbehorende lichaamshoudingen of -bewegingen, zouden we op de drempel staan van een geheel nieuwe taaltheorie. Laten we die meteen maar claimen met de statige naam *physicosemantiek*. Volgens die theorie is betekenis geven meer dan verwijzen naar bij woorden behorende objecten. Betekenissen zijn effecten van onze lichamelijke houdingen en gedragingen.

Om aan deze *physicosemantiek* 'handen en voeten' (sic!) te geven, stel ik een klein onderzoekje voor. Neem het Latijnse werkwoord *orare*. Het heeft een dubbele betekenis, die in de Nederlandse begrippen *oratie* (redevoering) en *oratorium* (gebed) nog naklinken: zowel 'spreken' als 'smeken'. Om zo wetenschappelijk mogelijk over te komen, noem ik die betekenisvelden *orare-1* en *orare-2*.

Bij *orare-1* (spreken) doemt in onze verbeelding meteen een orator op. Zo'n redenaar als Cicero bijvoorbeeld, die gegoten in een standbeeld nog steeds voor het Paleis van Justitie in Rome troont. Terwijl zijn linkerhand een wetsrol omklemt, is over de linkerschouder elegant de redenaarsmantel gedrapeerd. De geopende rechterhand strekt hij uit in de richting van het publiek. Straks zal hij die ongemerkt dichtklappen. Cicero wil zijn gehoor vangen en overtuigen. De betekenis van het *orare-1* voltrekt zich in de lichaamsdynamiek: de extraverte redenaar spreekt om mensen in te palmen.

Achter het *orare-2* gaat een heel andere lichaamshouding schuil. Die van de smekeling, die óók *orator* heet. Het lichaam neemt een houding van inkeer en overgave in. De biddende gaat op de knieën, of, in een andere optie die een oudchristelijk fresco in de catacomben laat zien: hij blijft rechtoverreind staan, maar heft in tegenstelling tot *orator-1* het hoofd omhoog, spreidt beide handen in de lucht en geeft zich over aan God.

Onze *physicosemantische* hypothese lijkt dus heel plausibel. Oreren of smeken, spreekvaardigheid of boetvaardigheid, expressieve en contemplatieve lichamelijke: het ene woord *orare* kent verschillende betekenissen al naar gelang de lichaamshouding die men zich erbij voorstelt.

Maar één test is nog geen bewijs. Ter controle kijken we naar het Nederlandse woord *bidden*. De etymologie verradt hier verrassend genoeg een vergelijkbare spanning. In het Oudsaksisch betekent *bedian* 'dwingen' of 'eisen'; het Middelnederlands kent *biddian* in de betekenis van 'verzoeken' of 'nodigen'. Bij *bidden-1* zie je een Caesar-achtig lichaam oprijzen dat van bovenaf zijn onderdanen beveelt. Bij *bidden-2* verschijnt bijvoorbeeld de licht buigende herbergier die de deur opent voor zijn gasten.

Nog een controle, als room op het toetje: het Franse *prier* ('bidden'). *Prier* stamt af van het Latijnse *precari*. *Precari-1* betekent 'bidden', 'smeken' of 'verzoeken'; *precari-2* betekent 'verwensen', 'toewensen' of ook 'toe-eigenen'.

Geloven schommelt heen en weer tussen afwachten in vertrouwen en ongeduldig opeisen

In het eerste geval een introverte en innemende, in het tweede een extraverte, uitgaande lichaamsdynamiek. Elke keer één woord met betekenissen die oscilleren tussen verinnerlijking en veruiterlijking, tussen inkeren door zich klein te maken en overtroeven door zich groot te maken.

Volgens de *physicosemantiek* heeft *bidden* dus een dubbele betekenis, al naar gelang de lichaamshouding die men zich erbij voorstelt. Ofwel een houding van extraverte retoriek wint het van de mystieke inkeer. Ofwel een introvert-mystieke pose verbloemt de retorische uitbundigheid.

Volgens de evangelist Mattheus (Mt. 6:5-15) was ook Jezus op die *physicosemantische* spanning bedacht. 'Wees niet gelijk aan de veinzers die graag op de hoeken der straten staan te bidden, om gezien te worden. Maar ga in uw binnenkamer, en na uw deur gesloten te hebben, bid tot uw Vader, die in het verborgene is.' Jezus' boodschap is duidelijk. Een *oratorium* (gebed) heeft geen omhaal van woorden nodig, zoals de *oratio* (redevoering). 'Als gij bidt, zo gebruikt geen ijdel verhaal van woorden, gelijk de heidenen; want zij menen, dat zij door hun veelheid van woorden zullen verhoord worden.' En hij voegt er ironisch aan toe: 'Want uw Vader weet, wat gij van node hebt, eer gij Hem bidt.' Van informatieoverdracht moet de bidder het niet hebben als hij zich tot de Alwetende richt.

Van wat dan wel...? Van het lichaam.

Ons biddende lichaam plaatst ons in de realiteit van het leven. Leven is pendelen tussen mogelijkheid en noodzaak, mogen en moeten, smeken en bevelen. En het lichaam geeft er die betekenissen aan. Als vrome joden bij de Klaagmuur in Jeruzalem bidden, prevelen ze uit een boekje woorden die zij allang kennen, tot een God die die woorden ook allang kent. In de woorden schuilt het geheim van het gebed niet. Maar hun lichamen maken er schommelende bewegingen bij. Een beweging in het middengebied tussen overgave en overreding. Tussen inkeer en ophef gehoorzaamt de biddende de ene keer aan de wet 'Gij zult bidden', terwijl hij de andere keer bij God opeist wat hij wenst.

Zo ook in het Nieuwe Testament. Na de aansporing om niet met veelheid van woorden te bidden, biedt Jezus het Onze Vader aan. Het is een oscillatiegebed tussen 'Moge uw koninkrijk komen' en 'Geef ons heden ons dagelijks brood'; tussen wens (optatief) en bevel (imperatief). Geloven volgt de wet van het leven. Het schommelt heen en weer tussen afwachten in vertrouwen (*orare-2*) en ongeduldig opeisen (*orare-1*). Zo wikt de mens. Maar de wikkende zal een inschikkelijke God treffen. Want God mag dan door de onmachtige mens bevolen worden, de mens wordt door de machtige God genodigd. <<

Een eeuw Mennorode

Plek van *verbinding*

‘We willen een plek zijn voor iedereen. Een plek van verbinding’, zeggen Hein Brüsewitz en Alinda Bosch, bestuursleden van Mennorode.

tekst Kalle Brüsewitz

Het (voormalig) broederschapshuis in Elspeet heeft wat te vieren. In 2025 bestaat het huis honderd jaar. In 1925 was Elspeet daarmee het eerste huis dat gebouwd werd vanuit de doopsgezinde gemeentedagbeweging. Bedoeld om mensen de kans te geven gemeenschap te vieren, en om mensen met een klein budget vakantie te kunnen laten houden. Vanaf het begin was het huis bedoeld voor doopsgezinden, maar andersgezinden waren zeker ook welkom.

Wat betekent Mennorode voor jullie?

Alinda ‘Mennorode is een plek voor iedereen. Een plek waar mensen er even tussenuit kunnen en kunnen genieten van de rust, de natuur en van elkaar. En het is een plek waar de bankdirecteur naast de yoga-docent staat. Een plek dus waar iedereen elkaar tegen kan komen. Een plek van verbinding met de natuur, en met doopsgezinden uit alle delen van het land: Mennorode

ligt niet toevallig op deze centrale plek in Nederland. Verbinding dus tussen mensen vanuit alle lagen van de samenleving en verbinding met de directe omgeving. In Mennorode werken namelijk heel veel mensen uit de omgeving van het huis.’

Is het een broederschapshuis?

Alinda ‘Dan moeten we definiëren wat dat is. Het is nog steeds een huis waar iedereen naartoe kan, en wat al die geschiedenis en herinneringen met zich meedraagt.’

Hein ‘Het is een zoektocht die we herkennen in alle broederschapshuizen die er nog zijn. Een zoektocht naar hoe je van betekenis bent en hoe je overeind blijft.’

Voldoet het aan doopsgezinde waarden, zoals soberheid, duurzaamheid en gelijkwaardigheid?

Hein ‘Natuurlijk is Mennorode geëvalueerd. Het is nu een hotel, en door de tijd heen heel groot geworden. We ontvangen gasten

met allerlei achtergronden. Zij moeten geld binnenbrengen om het hotel draaiende te houden. Het is onmogelijk om een plek als deze te laten draaien alleen op doopsgezinden.’

Alinda ‘Wat soberheid betreft vermoed ik dat men dat in de huidige maatschappij niet vraagt van een hotel. Ook denk ik dat een heleboel dopersen er weleens even tussenuit willen. Die hebben het thuis misschien wel sober genoeg. Je mag toch ook genieten van lekker eten en drinken. We willen dan ook echt een plek zijn waar mensen kunnen genieten, daarom maken we keuzes in die richting. Wel is duurzaamheid een heel belangrijk aspect voor ons. Niet alleen werken we met lokale leveranciers voor wat betreft ons voedsel, maar ook als het gaat om de materialen die we gebruiken voor de bouw en het onderhoud. En we kiezen voor architecten die nadenken over duurzaamheid en over de geest van het huis.’

Hoe gaat Mennorode om met de doopsgezinde waarden?

Alinda ‘Die zitten in onze bedrijfs-

voering en dat is eigenlijk altijd zo geweest. Binnen het bestuur hebben we hier een speciale commissie voor. De Commissie Zingeving houdt zich bezig met het vertalen van zingeving naar de bedrijfsvoering. Dat resulteert in keuzes op verschillende gebieden, variërend van het duurzaamheidsvraagstuk – bijvoorbeeld zonnepanelen op het dak en biologisch vlees; de omgang met nieuw personeel – wat vertel je ze over de geschiedenis van het huis en welke waarden geef je ze mee; tot aan de keuzes die we maken bij het ontvangen van gasten. Maak je wat dat betreft alleen zakelijke keuzes of niet, en waar ligt dan de grens van die keuzes?’

Voor veel doopsgezinden is Mennorode een mooie herinnering. Iets van vroeger.

Hein ‘Dat begrijp ik. Veel mensen hebben er herinneringen aan. AKC- en MVS-kampen, hutten bouwen in het bos, maar ook vakanties op de camping of in één van de bungalows op het terrein. Maar ook al zijn we met onze tijd meegegaan, deze herinneringen worden nog steeds gemaakt.’

Alinda ‘Doopsgezinden die hier komen spreken dat uit, ook bijvoorbeeld de huidige bestuursleden. Ze komen hier naartoe of

zitten in het bestuur omdat ze het huis zo bijzonder vinden. We zijn geen ‘gewoon’ hotel. We zijn een huis met een geschiedenis. En van daaruit ook een toekomst.’

Hein ‘Mennorode kan vast weer belangrijker worden als ontmoetingsplaats voor de doopsgezinde gemeenschap. Doopsgezinde gemeenten worden steeds kleiner. Dan zou het mooi zijn als Mennorode weer een plek kan worden waar doopsgezinden samenkomen. Niet alleen vanuit de geschiedenis, maar ook vanuit wat het huis nu is. Een plek van zinvol en zinrijk samenkomen vanuit de kernwaarden uit 1925: een huis van en voor mensen: doopsgezinden, anderen, welkome gasten; een huis van ontmoeten, gemeenschap en geloven; een huis van vragen, twijfelen en feestvieren; een huis van studeren, werken en vakantie; een huis van mensen, geworteld in de doopsgezinde traditie; een huis in Elspeet; een huis in de wereld.’

Hoe gaat het jubileum eruit zien komend jaar?

Alinda ‘We zoeken naar verbinding. Dat is het kernwoord van het jubileumweekend, dat gehouden wordt tijdens de pinksterdagen in 2025. We kijken terug naar het verleden, we vieren het heden en

we kijken naar de toekomst, vanuit de verantwoordelijkheid die we als doopsgezind huis hebben. Op de eerste vierdag, vrijdag 6 juni, richten we ons op de verbinding met de lokale omgeving. We organiseren dan iets moois voor lokale partners, leveranciers, personeel en oud-personeel. Op zaterdag 7 juni willen we ons richten op besturen. We proberen dan allerlei besturen uit de doopsgezinde wereld met elkaar te verbinden. Dat wordt een dag om van elkaar te leren en met elkaar over de toekomst van gedachten te wisselen.

Zondag is er ruimte voor een grote viering. We hopen dat iedereen die zin heeft en een band met Mennorode, daar aanwezig zal zijn. Ook de maandag, tweede pinksterdag, is bedoeld voor iedereen. Dan is er een groot feest met workshops, gezelligheid, eten en drinken. Ook vertonen we dan een speciaal samengestelde lustrum-documentaire.

We maken er een arrangement van, zodat mensen het hele weekend (zaterdag-maandag) op Mennorode kunnen doorbrengen. Zo missen ze niets van dit mooie feest van verleden, heden en toekomst! <<

links
opleving Hoofdbouw | 1928

rechts
clubhuis en eerste slaapgebouw

Het lijf, het lijf, het vege lijf

Dit is mijn lichaam

Het begint allemaal in Genesis 2.

Want Genesis 1 is schematisch en planmatig, groots en kosmisch, maar dus ook koud en afstandelijk. In Genesis 2 gaat onze God op de knieën, met de handen in de modder, en hij kneedt zijn zojuist geschapen aarde. Hij kneedt die tot iets nieuws: vorm, omvang, eigenheid. Hij blaast die vorm leven in, met zijn eigen adem. Mens. Aards en tastbaar, warm en levend. Daar begint het. Het lijf, het lijf, het vege lijf.

God kleit vervolgens alle levende wezens als gezelschap voor de mens, en de mens geeft al die maaksels namen in een ontroerend samenspel van goddelijke/menselijke creativiteit. Maar hoe mooi en divers ook, de mens herkent zich in geen van deze wezens. Verrassend genoeg geeft God het dan ineens op. Hij waagt niet nog een poging, nee, hij stopt met kleien, met vormgeven.

In plaats daarvan brengt hij de mens in een diepe slaap en haalt dan één van zijn ribben weg. En uit die rib bouwt God een vrouw.

Ergens in die ene vorm ligt besloten dat het proces niet herhaalbaar is. Er is geen mal waaruit je zomaar nieuwe duplicaten perst, zelfs niet als je God zelf bent. Iets in dat lijf geworden schepsel is uniek en onomkeerbaar, niet herhaalbaar. En dus, om de mens een krachtig tegenover te geven, kan God alleen maar putten uit wat hij al maakte: het lijf van de mens zelf. Hetzelfde vlees. Hetzelfde lijf. Twee wezens, één schepping. Of zoals de mens uitroept als hij haar ziet: *'Dit is ze! Mijn eigen gebeente, mijn eigen vlees en bloed. Vrouw wordt zij genoemd, genomen uit een man.'*

– Genesis 2:21–23

Genesis 2 maakt deel uit van de 'oerverhalen', verhalen die verklaren waarom de wereld is zoals

tekst **Wieteke van der Molen**

die is. En dat dit dan één van die dingen is... dat mensen ten diepste één schepsel zijn. Dat ze uit elkaar zijn voortgekomen en aan elkaar kunnen groeien en bloeien. Dat ze elkaar nodig hebben, onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Al was het alleen al omdat die lijfelijke vorm van de mens schreeuwt om nabijheid, om samen. Dat dit ene zó essentieel werd gevonden dat het een plaats kreeg in de oerverhalen, dat ontroert me. Alsof de bijbel zegt: dit hier, mens, dit lijf van jou, dat is waar je wezen woont.

En hoewel het christendom dit door de eeuwen heen vergeten lijkt te zijn, is het niet de ziel maar het lichaam dat in de bijbel de gevolgen draagt van zonde, van onreinheid. Het is het lichaam dat aangetast wordt, en het is het lichaam dat gereinigd moet worden. Bij ziekte, bij dood, bij offers, bij eigenlijk alles wat het menselijke leven rauw en ruw verstoort is het het lichaam dat daar de gevolgen van draagt. Het is het lichaam en niet de ziel waar het teken van het verbond in gekerfd wordt, als besnijdenis.

Twee wezens, één schepping

Zelfs als er in bijvoorbeeld Psalmen en Spreuken sprake is van een gewond hart, een kwijnende ziel, dan is dat altijd in een evenzeer gekweld en kwijnend lichaam: *'Onze ziel ligt neergebogen in het stof, ons lichaam vastgekleefd aan de aarde'.*

– Psalm 44:26

De stijlvorm lijkt dualiteit te suggereren, maar benadrukt eigenlijk juist de éénheid. Lichaam en ziel zijn parallellen, twee delen van hetzelfde: de mens. In de bijbel heeft althans de ziel géén prioriteit boven het lichaam. En er is de kwetsbare verwondering van Psalm 139:

'U was het die mijn nieren vormde, die mij weefde in de buik van mijn moeder. Ik loof u om het ontzaglijke wonder van mijn bestaan wonderbaarlijk is wat u gemaakt hebt. Ik weet het tot in het diepst van mijn ziel. Toen ik in het verborgene gemaakt werd, kunstig geweven in de schoot van de aarde, was mijn wezen voor u geen geheim. Uw ogen zagen mijn vormeloos begin, alles werd in uw boekrol opgetekend, aan de dagen van mijn bestaan ontbrak er niet één.'

– Psalm 139:13–16

Het beeld van het weven van een lichaam, in de buik van de moeder, in de schoot van de aarde. Een al aanwezig-zijn voordat iemand het kan zien, behalve God zelf, die je maakt. Dat God al van je weet terwijl je nog aan het ontstaan bent. Dat hij je lichaam weeft, draadje voor draadje. Zachte stof,

uit de vormloosheid losgeweven. Het is het lijf dat de mens onlosmakelijk met God verbindt.

En op het gevaar af een beerput aan eeuwenlange theologie open te trekken, is er ook dat ene bizarre, indringende verzoek in Mattheus 26:26: *'Neem, eet, dit is mijn lichaam.'* Natuurlijk, ook Lucas en Marcus hebben hun verhaal over het Avondmaal, maar nergens is het zo scherp en confronterend als in Mattheus. Mattheus legt niet uit. Mattheus verzacht de boodschap niet. *'Neem, eet, dit is mijn lichaam.'* Brood en lichaam. En in de ruimte daartussen hoor ik zacht de echo van al die andere verhalen over brood én over lichaam. Mattheus laat het wit tussen de regels zingen. Er is ruimte hier. Het lichaam als begin van de mens, als schepsel. Het lichaam als dát wat de mens ten diepste met God verbindt. Het lijf als dát wat de mens ten diepste met andere mensen verbindt. Het lijf dat altijd alle gevolgen draagt van het leven zelf. Het lichaam waar het wezen van de mens huist. Het lijf als teken van het verbond met God.

'Neem en eet, dit is mijn lichaam.' Dit brood is mijn verbinding met God, mijn lijf, mijn ziel. Aards en tastbaar. Neem en eet, als herinnering aan wie je ten diepste bent, aan hoe je gemaakt bent. En door wie. En wat dát dan met je doet. <<

Het zinnelijke lijf

Hij kijkt naar het naakte lichaam naast zich. Enigszins verbaasd bedenkt hij hoe geweldig het is geweest. *tekst Fulco van Hulst*

Het was puur begeerte, met liefde had het weinig van doen. Was dat erg? Nee. Het was fijn – en het was een ontdekking dat hij zo opgewonden kon raken van het lichaam van een andere man.

Seksualiteit is misschien wel de ultieme wijze om je te verhouden tot je eigen lichaam en dat van een ander. Het is de verkenning van het eigen lijf, als een bron van leven, als instrument van zinnelijke lust. Het is ook de ontdekking van de eigen identiteit, het eigen ik. En tegelijk kunnen we ervaren hoe grenzen kunnen vervagen en twee lichamen één kunnen worden.

Seksualiteit is zowel zinnelijke lust als de lijfelijke vertaling en uitdrukking van liefde en verliefdheid, van verbondenheid met de ander. Maar evenzeer is het een vorm van zelfexploratie en zelfontplooiing. In mijn lijfelijke ontdek ik wie ik ben.

Ieder mens heeft een lijf. En ieder mens moet de mogelijkheid hebben dat lijf te ontdekken, te leren waarderen, lief te hebben. Wat dat aangaat vind ik de nieuwe preutsheid waar we steeds meer mee te maken lijken te krijgen, zorgwekkend. Niet dat ik zo lovend ben over alle online porno die met één muisklik onder handbereik schijnt te zijn. Maar nog erger vind ik de online reacties die een 'Week van de lentekriebels' oproept: de regelrechte haat die mensen etaleren tegenover alles wat afwijkt van de heteroseksuele norm. Alsof seks en seksualiteit alleen is voorbehouden aan volwassen heteroseksuele mannen. Want vrouwen die er eigen seksuele verlangens en genoegens op nahouden moeten het ook ontgelden.

Misschien moeten we bij kinderen eerder spreken van sensualiteit, dan van seksualiteit. Toch moet je ook als kind dat lijf mogen ontdekken, leren waarderen en liefhebben om een gezonde volwassen verhouding tot je eigen lijf te kunnen ontwikkelen. Als je als kind al leert dat het lichamelijke is omringd met schaamte – als we blijven spreken van een 'voorbips' omdat we het woord vagina vies vinden, en jongetjes leren dat ze van hun 'plasser' af moeten blijven – hoe wil je dan kinderen leren het eigen lijf te ontdekken, lief te hebben en te beminnen? We hebben geen lijf, we zijn ons lijf. Het is van levensbelang dat we ons op een gezonde wijze tot ons lichaam leren verhouden. En gezonde seksualiteit hoort daarbij.

Maar niet alle seksualiteit is gezond. Seksualiteit kan vreselijk ontsporen. Vooral kinderen en vrouwen worden daar het slachtoffer van, maar het kan ook mannen treffen.

De pijn, de schaamte, het verdriet. Ze had 'nee!' willen roepen, willen schoppen, willen schreeuwen, willen slaan, maar ze had zich verlamd gevoeld. Ze voelt zich een vreemde in haar eigen geschonden lichaam.

Een geschonden lijf, een beschadigd zelfbeeld, wantrouwen, depressie. Juist omdat we ons lijf zijn, juist omdat de intimiteit van de seksualiteit zo verweven is met wie wij zijn, maakt die seksualiteit ons zo kwetsbaar. Alle taboes rond seksualiteit in de kerk hebben daar geen goed aan gedaan.

Van oudsher is lichamelijke – en nog meer seksualiteit – in de christelijke kerk een omstreden thema. Die weerzin tegen seksualiteit is heel expliciet bij de kerkvader Augustinus, de 'uitvinder' van de erfzonde. Het heeft geleid tot een eigenaardig dualisme tussen lichaam en geest. Het lichaam kwam symbool te staan voor vergankelijkheid, verlies en dood. Alleen de geest had eeuwig leven. Seksualiteit werd verengd tot voortplanting. Lange tijd was dat ook een belangrijke beperking van de seksualiteit: tegenover het mogelijke genot stond voor vrouwen het risico op een ongewenste zwangerschap. Daarmee zat er een ongelijkwaardigheid in de beleving van seksualiteit tussen mannen en vrouwen, die met de komst van de pil weliswaar aanzienlijk kleiner is geworden, maar nog altijd niet is opgeheven.

Of doopsgezinden anders omgaan met seksualiteit dan andere kerken, is moeilijk te zeggen. Doopsgezinden in Nederland lijken naar verhouding progressief, zeker waar het het aanvaarden van diversiteit in seksuele voorkeur betreft, maar verder... Dat in sommige kerken nog steeds gepredikt wordt dat je geen seks mag hebben voor het huwelijk, vind ik jammer. Maar als mensen daar gelukkig van worden, kunnen ze daar voor kiezen. Alleen vind ik dat je zo'n verbod niet op kunt leggen. Seks is verrijkend en het vrijelijk kunnen beleven van seksualiteit is mijns inziens een mensenrecht. Het is alleen niet afdwingbaar. Ik kan niemand verplichten om in mijn seksuele behoeften te voorzien. Dus er

'We hebben geen lijf, we zijn ons lijf'

zitten grenzen aan. Als er niemand is die mee wil gaan in mijn behoeften en verlangens, dan levert het recht op seks mij weinig meer op dan de mogelijkheid de hand aan mijzelf te slaan.

Verward voelt ze zich. Ja, het was goed geweest. Hij was lief voor haar geweest, teder, aandachtig. Maar de extase was er niet geweest. Ja, bij hem had ze het wel gezien, maar zij had het niet gevoeld.

Idealiter is seksualiteit iets prachtigs. De beleving van seks is de hoogmis van onze lichamelijkeheid. Maar soms valt het tegen, stelt het teleur, voldoet de seks niet aan wat we ervan gehoopt en verwacht hadden. Seks kan vluchtig en oppervlakkig zijn, een consumptiegoed. Mag dat ook? Als we de lat niet te hoog leggen, als we aanvaarden dat lichaam en seks onlosmakelijk bij elkaar horen, dat seks niet altijd hoogverheven is, maar voor velen onmisbaar in het leven, dan wordt het leven er uiteindelijk mooier op.

Natuurlijk kan het een keer ophouden. Ons lichaam kan ons in de steek laten, door ziekte, door ouderdom. Daarmee verandert ook de beleving van ons lijf als 'zinnelijk lichaam'. Maar ook dan zullen we de – hopelijk mooie – herinneringen in ons lijf dragen. <<

Als ze hem de zaal binnen ziet schuifelen, voorzichtig steunend op zijn rollator, gaat er een golf van ontroering door haar heen. Ze denkt aan de voorbije zestig jaar: de krachtige man die hij ooit was, het lichaam dat ze zo bemind heeft en dat ze in al zijn broosheid nog steeds en opnieuw kan beminnen.

Beperkt zijn of beperkt worden

tekst Kalle Brüsewitz

Ellie van Setten (38) heeft het hypermobiel Ehlers-Danlos syndroom (hEDS), een aangeboren erfelijke bindweefselafwijking.

Bindweefsel is een soort lijm die zorgt voor de stevigheid van het lichaam. Het houdt gewrichten op hun plaats en is een belangrijk bestanddeel van organen en bloedvaten. Door het syndroom ervaart Ellie veel pijn en vermoeidheid, maar ook allerlei andere problemen. Zo is haar zenuwstelsel in de war waardoor

ze het bijna altijd koud heeft, en reageert haar immuunsysteem op van alles en nog wat waardoor ze veel dingen niet kan eten. Als zij rechtop staat zakt haar bloed naar beneden wat gevaarlijk is. Daarom gebruikt ze vaak een elektrische rolstoel en moet ze veel liggen. Daarnaast is Ellie autistisch, wat vaker voorkomt bij mensen met hEDS.

'Ik loop tegen veel dingen aan door mijn aandoening. In allerlei opzichten ben ik afhankelijk geworden, bijvoorbeeld voor douchen en aankleden. Daar moest ik in het begin aan wennen. Maar uiteindelijk is iedereen in meer of mindere mate van elkaar afhankelijk. Veel dingen, zoals bijvoorbeeld een reis met het OV, zijn voor mij niet meer vanzelfsprekend.

advertentie

100
1925 - 2025

Vier het Jubileum weekend bij Mennorode!

Kom het Pinksterweekend van 2025 naar Mennorode en ontvang als lezer van Mondig een speciale korting van 10% op uw verblijf. Reserveer nu om zeker te zijn van een kamer tijdens dit feestelijke jubileum!

Op 1e en 2e Pinksterdag zijn er diverse activiteiten. Van een bijzondere dienst op zondagochtend tot toernooitjes uit de tijd van toen, een historische wandeling en speurtocht, vertoon van de documentaire, en nog veel meer.

10% korting

Jubileum arrangement

- Een welkomstdrankje
- 2x overnachten
- 2x uitgebreid ontbijtbuffet
- Gratis parkeren

€ 299,- per kamer

HOTEL MENNORODE
Pauze • Gastvrij • Persoonlijk

Apeldoornseweg 185 8075 RJ Elspeet WWW.MENNORODE.NL/NL/100-JAAR/

Door één kapotte lift kunnen al mijn plannen in het water vallen. Maar waar ik vooral tegen aanloop is de grote hoeveelheid bureaucratie en regelwerk. Mensen die zeggen dat in Nederland alles goed geregeld is, hebben er zelf niet mee te maken gehad. De toegankelijkheid van veel dingen is op papier, zelfs wettelijk, wel geregeld, maar de praktijk is anders.

Het grootste probleem is dat mensen – en dus organisaties, instellingen en overheden – niet echt begrijpen hoe het is om met een beperking te leven. Voor het maken van beleid wordt vooral gesproken over mensen en niet met mensen. Nu ben ik van nature een activist, dus probeer ik daar van alles aan te doen. Ook omdat ik beseft dat ik diverse privileges heb, zoals een goede opleiding en Nederlandse afkomst, waardoor ik nog enigszins mijn weg in de bureaucratische jungle weet te

vinden. Maar ik kan niet alles veranderen. Vanwege mijn beperkte energie moet ik keuzes maken. Waar ga ik wel of niet achteraan?'

Wanneer ik naar mijn eigen lichaam kijk, voel ik niet echt frustratie meer. Voor mij is dit het is, ik heb geen keuze. Ook met het gebruik van hulpmiddelen heb ik geen probleem, ze geven me meer vrijheid. Bovendien houd ik ervan om dingen te versieren, dus mijn rolstoel is roze met gouden vleugels als vrijheids-symbool. Je valt toch wel op in een rolstoel en op deze manier heb ik vaak gelijk een mooie gespreks-opener.

Mijn huis is een veilige haven waar ik mezelf kan zijn. Ik ben er niet beperkt omdat alles goed is aangepast voor mij. Maar buiten mijn veilige omgeving zijn letterlijk en figuurlijk veel drempels.

Daarom heb ik niet zozeer het gevoel dat ik beperkt ben, maar vooral dat ik beperkt word door de omgeving – de maatschappij. Ik snap dat je de omgeving nooit honderd procent kunt aanpassen aan ieders behoeften. Het scheelt echter een hoop wanneer je mensen met verschillende beperkingen en achtergronden meeneemt bij de ontwikkeling van nieuw beleid.

Ondanks de beperkingen die ik ervaar, probeer ik vooral te kijken naar wat wél kan. Ik wilde altijd al eens een ballonvaart doen – best een uitdaging met een rolstoel. Dankzij een aangepaste ballonmand van de Zonnebloem en een heel team vrijwilligers is het gelukt! Dat is voor mij ultiem geluk waar ik heel dankbaar voor ben. Het laat zien dat, wanneer je in mogelijkheden denkt, er meer kan dan je aanvankelijk denkt.' <<

Ellie blogt over haar leven met beperkingen op haar website: authenticist.nl en op Instagram: [@authenticist](https://www.instagram.com/authenticist)

foto Erik de Visser

Bidden met je voeten

Er waren tijden dat **dansen** door doopsgezinden en mennonieten gezien werd als iets zondigs.

tekst **Henk Stenvers**

En nog zijn er groepen waar dansen uit den boze is: het is ijdel en godslasterlijk. Ook muziek maken wordt als zondig gezien. Zingen gebeurt daar a capella, langzaam en eenstemmig en met hele noten. Al het andere is niet sober, maar ijdel en te frivol.

Ook in Nederland heeft het tot in de achttiende eeuw geduurd voordat de orgels in zwang kwamen. Voor die tijd werd er eveneens a capella gezongen, vaak met een voorzanger. In sommige kerken, in Pingjum bijvoorbeeld, staat nog de kathedraal vanwaar de voorzanger de gemeente leidde. Ik herinner me nog goed dat ik het tijdens een bezoek aan een kerkenraad een keer had over het moderniseren van de dienst. Een oudere zuster zei toe een beetje verbijsterd en vol walging: 'Dat betekent toch niet dat er een drumstel in de kerk komt?'

In de kerken in Nederland zien we inderdaad (bijna) geen drumstellen, laat staan elektrische gitaren. Het is al heel wat als er een piano staat, en de zang soms met fluit of viool begeleid wordt. Wij zijn dat sobere nog niet helemaal kwijt. In Nederland zitten we stil en houden we ons stil, zeker in het gebed. Stil gebed kan heel indrukwekkend zijn, ik hou daar wel van.

Hoe anders is het in andere landen.

In Costa Rica bezocht ik eens een kerkdienst in een kleine gemeente in een arme wijk in San José. In de kerk stonden een keyboard, een gitaar en een paar microfoons. En zoals zo vaak begon de dienst met een aantal 'worship' liederen. Lieder van aanbidding, die vaak gaan over de almacht van God en over hoe Jezus ons heeft gered en kracht en liefde geeft. De gemeentelieden staan en klappen en zingen mee. Zo beginnen diensten buiten Europa bijna altijd.

Tot mijn grote verbazing was er een feestelijk geklede oudere vrouw, die tijdens die liederen vol overgave en gratie danste. Later ontdekte ik dat dit hier heel normaal was. Met dansen vereert je God.

Ook in Afrikaanse kerken begint de dienst met 'worship songs'. Met heel veel herhalingen en opzweepende ritmes. Soms speelt er een hele band, maar in armere gebieden zijn er ook alleen trommels of een gitaar. En alles beweegt, mensen dansen spontaan en zingen mee. En soms zie je vanzelf rijen mensen ontstaan die zich dansend door de kerk begeven, opgezweept door de muziek. Ik zie dan geen ijdelheid of gebrek aan soberheid. Ik zie mensen die vol overgave getuigen van hun geloof. Die in en met hun hele lichaam geloven, tot diep in hun ziel. Ook het gebed is niet stil. Iedereen bidt hardop en soms heel emotioneel, waardoor een luid beroep op God ontstaat.

Wij bidden met de handen gevouwen en stil. Anderen hardop en dansend. Zou God niet beide even goed horen? <<